

Г Л А С Н И К

А Д В О К А Т С К Е К О М О Р Е У С А П. В О Ј В О Д И Н И

Година XX

Август 1971.

Број 8.

САДРЖАЈ

	Нацрт Закона о адвокатури и службама правне помоћи;
Др. Душан П. Радоман:	Правна природа приговора подељене одговорности;
Благоје Ранчић:	Један поглед на објављивање материјалних извора права и могућности упознавања истих;
Богољуб Стојковић:	„Светски мир — путем права“;
Из судске праксе.

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У С.А.П. ВОЈВОДИНИ

Година XX

Август 1971.

Број 8.

НАЦРТ ЗАКОНА О АДВОКАТУРИ И СЛУЖБАМА ПРАВНЕ ПОМОЋИ

Заједничке одредбе

Члан 1.

Овим Законом се уређује пружање стручне правне помоћи грађанима и организацијама удруженог рада (у даљем тексту: организација) у остваривању и заштити њихових права и интереса заснованих на закону, путем адвокатуре и службе правне помоћи.

Покрајина и општине стварају потребне услове за пружање правне помоћи.

Члан 2.

Пружање правне помоћи обухвата:

- давање правних савета;
- састављање поднесака (тужби, жалби, представки, молби и др.);
- састављање исправа (уговора, тестамената и др.);
- заступање и одбрану странака пред судовима и другим државним органима, као и пред радним и другим организацијама;
- заступање странака у њиховим правним пословима и односима са другим лицима (закључивање уговора и поравнања, пријем и исплата новца, давање изјава, отказа и др.);
- обављање и других послова правне помоћи.

Члан 3.

Адвокати врше све послове правне помоћи, а службе правне помоћи само послове за које су овлашћене овим законом.

Пружање правне помоћи од стране службених лица државних органа у вези са вршењем њихове службе, остварује се посебним прописима.

Члан 4.

Адвокати и друга лица овлашћена за пружање правне помоћи независни су у свом раду.

Они имају право и дужност да у границама закона и примљених овлашћења предузимају сваку радњу за коју сматрају да може користити странци којој пружају правну помоћ.

ПРВИ ДЕО

Адвокатура

1. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 5.

Адвокатура је самостална друштвена служба.

Самосталност адвокатуре остварује се нарочито:

— самосталним и независним вршењем адвокатских послова;

— организовањем адвоката у адвокатску комору као самоуправну организацију адвоката;

— доношењем општих аката у складу са законом о организацији и раду адвокатске коморе и њених органа и кодекса адвокатске етике;

— одлучивањем о пријему у адвокатуру и о престанку права на вршење адвокатуре;

— претресањем друштвених односа и појава од интереса за пружање правне помоћи и примену закона;

— заузимањем ставова и подношењем предлога скупштини САП Војводине, општинским скупштинама и другим органима и организацијама о стању адвокатуре и њеним потребама.

Члан 6.

Адвокатуру као самосталну професионалну делатност врше адвокати као појединци или удружени у заједничку адвокатску канцеларију или у адвокатску радну заједницу.

Адвокати имају, у начелу, исти друштвено економски положај и у основи, иста права и обавезе према друштвеној заједници као и радни људи у организацијама удруженог рада.

2. СТИЦАЊЕ АДВОКАТУРЕ

Услови за упис у именик адвоката

Члан 7.

Право на вршење адвокатуре стиче се уписом у именик адвоката.

Члан 8.

Право на упис у именик адвоката има свако лице које испуњава следеће услове:

1. да је југословенски држављанин;
2. да је пословно способан;
3. да је дипломирани правник и да има положен правосудни испит или да је у правима изједначен са лицима која имају правосудни испит;
4. да није у радном односу.

Професор правних наука на факултету има право на упис у именик адвоката и без положеног правосудног испита уколико испуњава остале услове из претходног става.

Алтернатива:

Да се у овај члан унесе став 3. следеће садржине: „Право на упис у именик адвоката без положеног правосудног испита имају: судије Врховног и Вишег привредног суда, савезни, републички и покрајински јавни тужилац и њихови заменици, као и савезни, републички и покрајински јавни правобранилац и њихови заменици, уколико испуњавају остале услове из става 1 овог члана”.

Члан 9.

Не може бити уписан у именик адвоката лице које је под истрагом или је осуђивано за кривична дела; против народа и државе; против службене дужности и за друга кривична дела извршена из користољубља или из нечасних побуда.

Лица из става 1. овог члана не могу бити уписана у именик адвоката за време од 10 година, по издржаној, опроштеној или застарелој казни а ако је изречена новчана казна за време од три године од дана правоснажности пресуде односно, у случају изрицања условне осуде за време које је правомоћном пресудом одложено извршење казне.

Члан 10.

О захтеву за упис у именик адвоката одлучује Адвокатска комора.

Подносилац захтева дужан је да поднесе доказе да испуњава услове из чл. 8 став 1. тач. 1, 3 и 4 и члана 9 овог Закона, за упис у именик адвоката и да назначи место у коме намерава да отвори адвокатску канцеларију.

Решење о упису у именик адвоката доставља се општинској скупштини.

Против решења којим је одбијен захтев за упис у именик адвоката може се покренути управни спор.

Члан 11.

Ако се после извршеног уписа сазна да нису постојали услови за упис у именик адвоката — Адвокатска комора ће обновити поступак за упис.

У обновљеном поступку одлучиће се да ли ранија одлука о упису остаје на снази или се укида и одређује брисање адвоката из именика.

Члан 12.

Лице коме је одобрен упис у именик адвоката дужно је пре уписа у року одређеном статутом Адвокатске коморе дати свечану изјаву следеће садржине:

‘Свечано изјављујем да ћу дужност адвоката вршити савесно, да ћу се у свом раду придржавати Устава, Уставног закона САП Војводине, закона и статута Адвокатске коморе и кодекса адвокатске етике и да ћу свим својим поступцима пазити на углед адвокатуре’.

3. ПРАВА И ДУЖНОСТИ АДВОКАТА

Члан 13.

Адвокат је дужан да савесно пружа правну помоћ у складу са законом и кодексом адвокатске етике.

Адвокат је дужан да чува као тајну оно што му је странка поверила.

Адвокат није дужан да сведочи о ономе што му је у пружању правне помоћи странка поверила, а не може бити саслушан као сведок о ономе што му је окривљени поверио као свом браниоцу.

Члан 14.

Адвокат је дужан да пружу правну помоћ странци која му се за такву помоћ обрати.

Адвокат може одбити да пружу правну помоћ, односно отказати заступање, ако би то било од штете по интересе странке или ако би пружање правне помоћи било у супротности са начелима поступка у коме би он учествовао као адвокат.

Адвокат је дужан да одбије пружање правне помоћи, односно отказати заступање, ако је у истој ствари пружао правну помоћ противној странци он или адвокат из исте канцеларије или је као адвокатски приправник обављао праксу код адвоката који је пружао правну помоћ противној странци или је у истој ствари већ поступао као судија, јавни тужилац, јавни правобранилац или службено лице органа управе.

Адвокат је дужан да настави са пружањем правне помоћи и после отказа ако је потребно да се од странке отклони каква штета, али највише тридесет дана по саопштењу отказа.

Кодексом адвокатске етике се одређује у којим је другим случајевима адвокат овлашћен да одбије пружање правне помоћи.

Члан 15.

Адвокат је дужан да по престанку заступања преда страци на њен захтев све њене списе и исправе.

Статутом или другим општим актом Адвокатске коморе одређује се, у складу са општим прописима о чувању архивске грађе ближи услови и рокови за чување појединих врста списа и исправа странака.

Члан 16.

У заступању странака, адвоката може заменити адвокат или у границама закона адвокатски приправник који је на пракси у његовој канцеларији.

Члан 17.

Адвокат не може бити притворен због кривичног дела учињеног у пружању правне помоћи, без одобрења већа суда код кога се води поступак због тог кривичног дела.

Претресање архиве адвокатске канцеларије може се вршити само у погледу писмена и предмета који су изричито наведени у наредби о претресању.

Члан 18.

Адвокат има право на награду за свој рад и као накнаду трошкова у вези са извршеним радом према адвокатској тарифи.

Тарифу о наградама и накнадама за рад адвоката доноси Адвокатска комора у сагласности са Покрајинским извршним већем.

Члан 19.

Адвокат је дужан да стави свој потпис и печат на сваку исправу или поднесак који је саставио он сам или који је састављен у његовој канцеларији.

Адвокат је дужан да изда потврду на износ примљен на име награде и накнаде.

Члан 20.

Свака адвокатска канцеларија има свој назив и печат.

Назив адвокатске канцеларије мора бити видно истакнут на згради у којој се налази канцеларија адвоката.

Обавезну садржину назива и печата адвокатске канцеларије прописује Адвокатска комора својим општим актом.

Члан 21.

Адвокати уписани у именик других адвокатских комора у СФРЈ имају сва права и дужности утврђене овим законом, када пружају правну помоћ на територији Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине.

4. ПРИЗНАВАЊЕ СПЕЦИЈАЛНОСТИ

Члан 22.

Адвокату се може признати специјалност у одређеној грани права.

Услови и поступак за признавање специјалности одређују се Статутом Адвокатске коморе.

5. УДРУЖЕНИ РАД АДВОКАТА

Члан 23.

Адвокати могу удруживати свој рад у заједничку адвокатску канцеларију.

Међусобна права и обавезе утврђују уговором у складу са Статутом Адвокатске коморе.

Члан 24.

Адвокати могу удруживати свој рад и средства у адвокатску радну заједницу ради заједничког вршења адвокатуре.

Адвокатска радна заједница организује се на начелима самоуправљања.

У удруженом раду адвоката не могу се успостављати односи који би били у супротности са начелима о самосталности адвокатуре и независности адвоката у вршењу адвокатских послова.

Члан 25.

Уговором о оснивању адвокатске радне заједнице и њеним општим актом, адвокати уређују међусобне односе и обавезе као равноправни чланови радне заједнице а нарочито: место у коме ће бити седиште адвокатске заједнице, организацију заједнице, услове и начин ступања и иступања чланова из адвокатске заједнице, заступање заједнице, начин расподеле оствареног дохотка и начин вршења приправничке праксе као и друга питања која су од важности за рад адвокатске радне заједнице.

Члан 26.

Адвокатска радна заједница управља друштвеним средствима која су јој дата на коришћење по основу уговора сходно

начелима која важе за управљање друштвеним средствима од стране организације удруженог рада.

Члан 27.

За обавезе адвокатска радна заједница одговара својом имовином, а ако она није довољна солидарном обавезом адвоката — чланова радне заједнице.

Члан 28.

Адвокати који врше адвокатуру у адвокатским радним заједницама, самостални су у пружању правне помоћи.

У границама пуномоћја сваки адвокат одлучује која ће правна средства употребити у корист странке и на који ће начин вршити заступање странке.

6. ОБУСТАВА И ПРЕСТАНАК АДВОКАТУРЕ

а) Обустава вршења адвокатуре

Члан 29.

Адвокату ће се обуставити вршење адвокатуре ако је против њега одређен притвор.

Адвокату се може обуставити вршење адвокатуре ако је против њега покренут кривични или дисциплински поступак за дело које га чини недостојним за вршење адвокатуре, или ако се дисциплински поступак не може успешно спровести без обуставе или ако се обнови поступак о упису у именик адвоката на основу сазнања да нису постојали услови за његов упис.

О обустави вршења адвокатуре решава надлежни орган Адвокатске коморе у поступку одређеним статутом — по сопственој иницијативи или на предлог органа који води поступак.

Члан 30.

Решењем о обустави вршења адвокатуре одређује се и трајање обуставе.

Време обуставе вршења адвокатуре урачунава се у дисциплинску меру престанка права на вршење адвокатуре.

б) Престанак права на вршење адвокатуре

Члан 31.

Адвокату престаје право на вршење адвокатуре:

- 1) ако се по његовом захтеву брише из именика адвоката;
- 2) ако изгуби југословенско држављанство;
- 3) ако буде лишен пословне способности;

4) ако је против њега у кривичном поступку изречена мера безбедности забране бављења адвокатуром, или му је изречена дисциплинска мера престанка права на вршење адвокатуре;

5) ако је правоснажном пресудом осуђен за кривична дела наведена у чл. 9 став 1. овог Закона безусловно на временску казну затвора дужу од 6 месеци;

6) ако не врши адвокатуру без оправданог разлога дуже од 6 месеци;

7) ако ступи у радни однос.

Решење о престанку права на вршење адвокатуре доноси Адвокатска комора.

Против овог решења може се покренути управни спор.

Члан 32.

Адвокат не може вршити адвокатуру:

1) у случају поднетог захтева за брисање из именика адвоката — од дана достављеног решења о брисању;

2) у случају губитка држављанства — од дана кад је правоснажном одлуком утврђен губитак држављанства;

3) у случају лишења пословне способности — од дана када је правоснажно одлучено о лишењу пословне способности;

4) у случају изрицања мера безбедности забране бављења адвокатуром, или дисциплинске мере престанка права на вршење адвокатуре, од дана правоснажности одлуке;

5) у случају осуде на временску казну затвора преко 6 месеци — од дана правоснажности судске одлуке;

6) у случају престанка права на вршење адвокатуре због невршења — од дана достављања правоснажног решења;

7) у случају ступања у радни однос — од дана ступања на рад.

Члан 33.

Адвокату, који привремено не врши адвокатуру због болести, одсуства или других разлога, као и адвокату коме је изречена обустава вршења адвокатуре одредиће се привремени заменик.

Адвокату коме је престало право на вршење адвокатуре одредиће се преузиматељ канцеларије.

Члан 34.

Надежни органи дужни су да обавесте Адвокатску комору о покретању кривичног поступка, одређивању притвора, доношењу осуђујуће пресуде против адвоката, лишењу пословне способности, губитку држављанства, као и о одлуци којом се правоснажно завршава кривични поступак против адвоката.

7. АДВОКАТСКИ ПРИПРАВНИЦИ

Члан 35.

Адвокатски приправник се оспособљава за самостално вршење адвокатуре радом на правним пословима у адвокатској канцеларији или у адвокатској радној заједници.

Право на вршење приправничке праксе стиче се уписом у именик адвокатских приправника.

Члан 36

У именик адвокатских правника може се уписати лице које испуњава услове:

- 1) да је југословенски држављанин;
- 2) да је дипломирани правник;
- 3) да је пословно способан;
- 4) да није у радном односу;
- 5) да је закључио уговор са адвокатом или адвокатском радном заједницом о вршењу приправничке праксе.

У именик адвокатских приправника не може се уписати лице које испуњава услове за упис у именик адвоката.

Члан 37.

Адвокатски приправник има, на основу уговора који је закључен са адвокатом или адвокатском радном заједницом, сва права која имају лица у радном односу.

Адвокатска комора утврђује обавезан програм обуке адвокатских приправника за време вршења праксе.

Члан 38.

На адвокатске приправнике сходно се примењују одредбе овог закона о упису у именик адвоката, о чувању адвокатске тајне, о обустави и престанку права на вршење адвокатуре као и друге одговарајуће одредбе.

Адвокатски приправник брисаће се из именика адвокатских приправника најкасније по истеку године дана по положеном правосудном испиту; или ако приправничку праксу без оправданог разлога не врши дуже од три месеца; или ако не положи правосудни испит и после годину дана од дана стицања права на полагање.

Адвокатска комора може одложити брисање из именика адвокатских приправника за још годину дана, ако приправник из оправданих разлога не положи правосудни испит у року одређеном у претходном ставу.

Члан 39.

Адвокатски приправник је дужан да ради по упутствима и у оквиру овлашћења добијених од адвоката.

Адвокатски приправник може замењивати адвоката код кога је на пракси и кад је овај овлашћен да замењује другог адвоката, уколико другим законима то није искључено.

Адвокатски приправник не може замењивати адвоката у заступању странке чијег је противника заступао у истој ствари адвокат код кога је приправник раније био на пракси.

Адвокатски приправник не може самостално и за свој рачун вршити послове адвокатуре.

Члан 40.

Ако се накнадно сазна да лице уписано у именик адвокатских приправника није испуњавало услове за упис Адвокатска комора обновиће поступак и решење о упису ставити ван снаге, с тим да се време проведено на пракси не урачунава у приправничку праксу.

Члан 41.

Статутом и општим актима Адвокатске коморе, одређују се услови и начини вршења приправничке праксе; регулишу односи између адвокатских приправника и адвоката, односно, адвокатских радних заједница, као и услови и начин организовања и остваривања самоуправних права адвокатских приправника.

Члан 42.

При Адвокатској комори могу постојати фондови за стипендирање и кредитирање адвокатских приправника. Средства фонда чине средства која у том циљу издваја Адвокатска комора из својих прихода и средстава која дају друштвено-политичке заједнице, радне и друге организације.

Пословање фондова, намена, као и начин и услови стипендирања и кредитирања регулишу се општим актом Адвокатске коморе.

8. ДИСЦИПЛИНСКА ОДГОВОРНОСТ АДВОКАТА И АДВОКАТСКИХ ПРИПРАВНИКА

Члан 43.

Адвокати и адвокатски приправници су одговорни за савесно вршење адвокатуре и приправничке праксе, и за чување угледа адвокатуре као друштвене службе.

Статутом Адвокатске коморе утврђује се које радње и поступци адвоката и адвокатских приправника представљају повреде адвокатске дужности и угледа адвокатуре.

Члан 44.

У дисциплинском поступку против адвоката односно, адвокатских приправника могу се изрећи дисциплинске мере предвиђене статутом Адвокатске коморе.

Најтежа дисциплинска мера која се може предвидети статутом Коморе, је брисање из именика адвоката односно, из именика адвокатских приправника.

Члан 45.

Против правоснажне одлуке којом је изречена дисциплинска мера, престанак права на вршење адвокатуре, односно, брисања из именика адвокатских приправника може се поднети захтев за судску заштиту Врховном суду Војводине.

Члан 46.

Захтевом за судску заштиту може се побијати одлука о дисциплинској мери:

- 1) ако је одлуком повређен материјални пропис;
- 2) ако је у дисциплинском поступку учињена повреда одредаба поступка, која је утицала или је могла бити од утицаја на законито и правилно доношење одлуке о дисциплинској мери;
- 3) ако је чињенично стање непотпуно утврђено или ако је из утврђених чињеница изведен неправилан закључак у погледу чињеничног стања.

Члан 47.

Захтев за судску заштиту подноси се у року од петнаест дана од дана пријема правоснажне одлуке о дисциплинској мери.

У поступку пред Врховним судом, по захтеву за судску заштиту сходно ће се примењивати одредбе закона о управним споровима ако овим законом није друкчије одређено.

Члан 48.

На захтев дисциплинског органа Адвокатске коморе судови и други државни органи дужни су доставити списе на увид и пружити друга обавештења, када је то од значаја за вођење дисциплинског поступка.

9. ОРГАНИЗАЦИЈА АДВОКАТУРЕ

Члан 49.

Адвокатска комора Војводине (у даљем тексту: Адвокатска комора) је самоуправна организација адвоката, који имају

седиште канцеларија на територији Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине.

Седиште Адвокатске коморе је у Новом Саду.

Адвокатска комора у складу са овим законом доноси свој статут, кодекс адвокатске етике и друга општа акта од значаја за организацију, рад и унапређење адвокатуре.

Члан 50.

Статутом Адвокатске коморе се утврђује:

— унутрашња организација, и рад органа Адвокатске коморе, њихов састав, начин избора и трајање мандата, права и дужности, одговорност и међусобни односи органа;

— организацију и рад удружених адвокатских канцеларија и адвокатских радних заједница;

— облици организовања адвоката на ужим подручјима;

— права и дужности адвоката и адвокатских приправника и њихова одговорност према Адвокатској комори и њеним организацијама;

— дисциплинске мере, поступак и органе за покретање и вођење дисциплинског поступка, застарелост као и начин извршења изречених дисциплинских мера;

— општи акти које доносе органи коморе;

— ближи поступак за доношење и измену статута и других општих аката коморе;

— начин остваривања и заштите права чланова Адвокатске коморе и друга питања.

Статут Адвокатске коморе подноси се на разматрање Скупштини САП Војводине.

Члан 51.

Адвокатска комора води именик адвоката и адвокатских приправника као и регистар адвокатских радних заједница.

Адвокатска комора утврђује својим општим актом поступак уписа и прописује обрасце ових евиденција.

Члан 52.

Адвокатска комора проучава односе и појаве од интереса за остваривање права грађана и организација уочене у вршењу адвокатуре.

Адвокатска комора обавештава Скупштину САП Војводине и општинске скупштине, по својој иницијативи, или на њихов захтев, о стању адвокатуре и њеним потребама, као и о другим питањима која се односе на пружање правне помоћи.

Члан 53.

Адвокати се могу организовати у месне организације адвоката. Начин организовања, права и дужности месне организације одређује Адвокатска комора статутом или општим актом.

Члан 54.

Месна организација адвоката прати рад адвоката и адвокатских приправника на свом подручју: обавештава по својој иницијативи или на њихов захтев Адвокатску комору и општинске скупштине на чијим територијама је организована, о стању адвокатуре као и другим питањима од значаја за пружање правне помоћи, и предлаже мере за унапређење рада адвокатуре.

Надзор

Члан 55.

Покрајинско извршно веће врши надзор над законитошћу рада Адвокатске коморе.

Покрајински орган управе надлежан за послове правосуђа, прати и проучава рад адвокатуре и у сарадњи са Адвокатском комором предлаже мере за унапређење адвокатуре.

Покрајински орган управе надлежан за послове правосуђа, може тражити извештаје и податке од Адвокатске коморе.

ДРУГИ ДЕО

СЛУЖБА ПРАВНЕ ПОМОЋИ

Члан 56.

У циљу стварања услова за потпуније пружање правне помоћи, под условима утврђеним овим законом:

— општине могу оснивати самосталне службе правне помоћи за пружање правне помоћи грађанима на својој територији;

— радне и друге организације могу оснивати службе правне помоћи, за пружање помоћи члановима своје организације.

Актом о оснивању службе правне помоћи одређује се у складу са овим законом: положај службе правне помоћи, задаци и послови, унутрашња организација; услове под којима се пружа правна помоћ, а нарочито у којим случајевима је пружање правне помоћи бесплатно; висину накнаде за пружање правне помоћи као и начин финансирања службе правне помоћи.

Члан 57.

Две или више општина, односно две или више радних и других организација могу оснивати заједничку службу правне помоћи.

Учешће општина, односно радних или других организација у трошковима заједничке службе правне помоћи утврђује се уговором између оснивача.

Члан 58.

Службе правне помоћи могу вршити све послове из члана 2. овог Закона осим:

- заступање и одбрану странака пред судовима;
- заступање странака у њиховим правним пословима и односима са другим странкама (закључивање уговора, поравнање, пријем и исплата новца, давање изјава, отказа и др.).

Изузетно од прве алинеје става 1. овог члана:

- општинске службе правне помоћи могу да заступају грађане у правним стварима пред органима управе и организацијама које врше јавна овлашћења, у области социјалне и борачке заштите.

Члан 59.

Правна помоћ у службама правне помоћи могу пружати дипломирани правници који имају положен правосудни испит.

Члан 60.

Служби правне помоћи припада накнада за рад на пружању правне помоћи.

Висина накнаде за поједине послове из делокруга службе правне помоћи утврђује се одлуком општинске скупштине односно радне или друге организације, а највише до износа који су за вршење тих послова утврђени тарифом о наградама и накнади трошкова за рад адвоката.

Одлуком општинске скупштине или радне и друге организације одредиће се у којим случајевима се правна помоћ пружа без накнаде.

Надзор над радом службе правне помоћи врши орган одређен актом о оснивању.

Члан 61.

На лица из члана 58. овог Закона, сходно се примењују одредбе члана 13—18 и члан 19 овог Закона, као и правила кодекса адвокатске етике.

ТРЕЋИ ДЕО

Прелазне и завршне одредбе

Члан 62.

Адвокатска комора Војводине дужна је да своја општа акта усагласи са одредбама овог Закона у року од 6 месеци од дана објављивања.

Члан 63.

До доношења општих аката из члана 62. овог Закона на незавршене дисциплинске предмете примењују се постојећи прописи.

Дисциплински предмети у којима се поступак води код Врховног суда имају се решити по одредбама досад важећег закона.

Члан 64.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном листу САП Војводине”.

СКУПШТИНА СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

Образложење

НАЦРТ ЗАКОНА О АДВОКАТУРИ И СЛУЖБАМА ПРАВНЕ ПОМОЋИ

1. У складу са предстојећим уставним променама, Предлог уставног закона за спровођење уставних амандмана XX—XLI, предвиђа престанак важности постојећих општих закона даном усвајања уставних амандмана (чл. 13 став 1. Уставног закона).

Осим тога и Општи закон о адвокатури и другој правној помоћи који се не примењује непосредно одредио је у чл. 24, да се до доношења републичког, односно покрајинског закона а најкасније до 31. XII. 1971. године примењује Закон о адвокатури донет 1957. год. („Сл. лист ФНРЈ” бр. 15/57). Према томе Покрајина је обавезна да донесе Закон о адвокатури најдаље до краја ове године а обзиром на уставно-правне промене и престанак важности Општег закона, постоји потреба да овај закон буде донет и раније како би се отклонила могућност настанка правне празнине у овој области на територији Покрајине. Покрајина овим остварује своје право и дужност да уреди ову материју својим законом (чл. 81 Уставни закон САП Војводине).

2. Основу за рад на овом Нацрту закона представљају начела општег закона о адвокатури и другој помоћи и прихваћени ставови у предлогу за доношење овог закона које је усвојила Скупштина САП Војводине на седници Покрајинског већа од 26. IV 1971. и Већа општна, од 17. маја 1971. године. Нацрт је рађен у сарадњи са Адвокатском комором Војводине, Врховним судом Војводине, Покрајинским јавним тужилаштвом и Вишим привредним судом, а у току израде Предлога за доношење за-

кона и припремања овог Нацрта, вршена су консултовања свих општинских скупштина, служби правне помоћи и правосудних органа. Примљене примедбе и мишљења узета су у обзир приликом коначне израде текста Нацрта.

Нацрт Закона одступа од назива „Закон о адвокатури и другој правној помоћи” какав је дат у Општем закону и у предлогу за доношење овог закона, због тога што се овим законом фактички регулише рад и организација само адвокатури и службе правне помоћи. Нацрт закона не предвиђа постојање других видова правне помоћи осим адвокатури и служби правне помоћи.

У току разматрања Предлога за доношење закона законодавно-правна комисија Скупштине САП Војводине предложила је да назив закона гласи: „Закон о адвокатури и другим видовима правне помоћи” што су надлежна скупштинска већа прихватила. Међутим, у овом случају полазило се од предпоставке да ће поред адвокатури и службе правне помоћи постојати и други видови пружања правне помоћи, као што је пружање правне помоћи од лица која нису адвокати на дефицитарним подручјима (чл. 22 Општег закона о адвокатури и другој правној помоћи). Ова примедба није прихваћена јер Нацрт закона не предвиђа постојање других видова пружања правне помоћи осим адвокатури и службе правне помоћи, јер се оценило у току разматрања предлога за доношење овог закона да на територији Покрајине нема подручја на којима се правна помоћ не може обезбедити путем адвокатури.

Уставна је обавеза друштвене заједнице да обезбеди грађанима и организацијама једнаку заштиту права и на закону заснованих интереса као и да ствара услове за пружање правне помоћи. Нацрт закона предвиђа да се обезбеђује вршење ове функције кроз адвокатуру као самосталну друштвену службу и службе правне помоћи које оснивају општине, радне и друге организације (чл. 1 Нацрта). Адвокатура је основни вид пружања правне помоћи те је овлашћена за све послове пружања правне помоћи. Службе правне помоћи имају карактер допунског обезбеђења ове функције и у складу са оваквим положајем врше послове: давање правних савета, састављање поднесака, исправа и сл. а заступање странака само изузетно и у ограниченом обиму. (чл. 3 и 58 Нацрта).

3. Полазећи од карактера друштвене делатности коју обавља адвокатура и од њеног друштвеног положаја као самосталне друштвене службе. Нацрт закона обухвата само она питања за која је друштвено заинтересовано да се регулишу на одређен начин, а сва она питања која прелазе оквире основних принципа организације, права, дужности и рада адвокатури, препушта самоуправном регулисању самих адвоката. У том смислу Нацрт закона садржи одредбе:

— о самосталности и независности адвокатури, којима се обезбеђује њен друштвено економски положај а који даје адво-

катима у основи иста права и обавезе које имају радни људи у организацијама удруженог рада (чл. 5 и 6 Нацрта);

— о стицању права на вршење адвокатуре и условима за упис у именик адвоката и адвокатских приправника;

— о правима и дужностима адвокатских приправника у току вршења приправничке праксе;

— о признавању права специјалности у одређеној грани права;

— о удруживању адвоката у заједничку адвокатску канцеларију и адвокатску радну заједницу;

— о условима и разлозима за обуставу и престанак права на вршење адвокатуре, односно за брисање из именика адвокатских приправника;

— о дисциплинској одговорности адвоката и адвокатских приправника и о,

— организацији адвокатуре у адвокатску комору и месне организације адвоката, као и надзор над законитошћу рада.

Адвокатуру као самосталну делатност врше адвокати као појединци или удружени у заједничку адвокатску канцеларију или у адвокатску радну заједницу. О пријему у адвокатуру и о престанку права на вршење адвокатуре одлучује Адвокатска комора а закон само одређује ближе услове за стицање права на упис у именик адвоката. Ти услови су: да је лице југословенски држављанин; да је пословно способан; да је дипломирани правник са положеним правосудним испитом или да је у правима изједначен са лицима која имају правосудни испит, да није у радном односу, као и разлоге због којих адвокат не може бити уписан у именик адвоката. Изузетно могу бити уписани у именик адвоката професори правних наука на факултетима и без положеног правосудног испита ако испуњавају и остале услове. (члан 8 и 9 Нацрта)

Предлаже се као алтернативно могуће решење да поред професора правних наука имају право на адвокатуру без положеног правосудног испита: судије врховних; Вишег привредног суда; савезни, републички и покрајински јавни тужилац и правобранилац и њихови заменици уколико испуњавају остале услове из чл. 8 став 1. Нацрта. Ово је залагање представника покрајинских правосудних органа, што је предлагач алтернативно прихватио јер је оценио да о том треба да се изјасне скупштинска већа.

Права и дужности адвоката Нацрт одређује у складу са начелима на којима се заснива адвокатура: независност у раду, обавеза пружања правне помоћи странци, дужност чувања професионалне тајне, материјалну и дисциплинску одговорност за нанету штету странци и право на имунитетску заштиту адвоката и њихових канцеларија (чл. 13—21 Нацрта).

Ради унапређења пружања правне помоћи у одређеној грани права, Нацрт закона предвиђа могућност признавања права специјалности (на пр. за кривично право, за грађанско право и сл.). О захтеву за признавање права специјалности одлучује од-

ређени орган коморе у поступку који је прописан статутом (чл. 22 Нацрта).

Нацрт закона предвиђа поред индивидуалне канцеларије и удружени рад адвоката (чл. 23—29 Нацрта) у заједничку адвокатску канцеларију или у адвокатску радну заједницу, као специфичан облик удруженог личног рада у адвокатури. Ово удруживање адвоката у адвокатске радне заједнице се заснива на општим поставкама о радним заједницама у самосталним професионалним делатностима из чл. 14 Устава СФРЈ. У складу са овим и са условом да адвокат не може бити у радном односу (чл. 8 Нацрта). Нацрт закона прописује опште услове за удруживање личног рада адвоката, као и права и дужности чланова адвокатске радне заједнице.

У Нацрту закона се утврђују разлози за обуставу и престанак вршења адвокатуре, а препушта се Адвокатској комори да ближе пропише начин и поступак обуставе и престанка адвокатуре, као и услове за упис у именик адвокатских приправника и разлоге за брисање из именика (чл. 29—43).

У погледу дисциплинске одговорности Нацрт закона уређује само основна питања а препушта Адвокатској комори да својим самоуправним актима уреди питања поступка, услове за изрицање дисциплинских мера и начин извршења тих мера. Нацртом се одређује само да најтежа дисциплинска мера може бити брисање из именика адвоката односно, брисање из именика адвокатских приправника. Затим се Нацртом обезбеђује судска заштита пред врховним судом за најтеже дисциплинске мере као и услови за остваривање те заштите (чл. 43—49 Нацрта).

У погледу организације адвокатуре Нацрт закона садржи само основне одредбе о организовању Адвокатске коморе, месних организација адвоката, и о надзору над њиховим радом.

4. Као друге видове правне помоћи Нацрт закона предвиђа организовање службе правне помоћи од стране општина, радних и других организација. Остајући доследан у својој полазној концепцији Нацрт закона регулише само основна питања организовања службе правне помоћи, као што су: ко оснива службу правне помоћи, које послове може вршити служба правне помоћи и ко врши надзор над радом службе правне помоћи. Сва питања треба да се регулишу актом о оснивању и општим актима службе правне помоћи.

5. У Предлогу за доношење закона и у овом Нацрту нису могле бити усвојене све примедбе изнете од стране Адвокатске коморе Војводине, општинских служби за пружање правне помоћи и других заинтересованих органа.

У погледу стицања права на вршење адвокатуре, Адвокатска комора је инсистирала да се као услов предвиди и обавезан стаж од три године, од чега најмање годину дана у адвокатској канцеларији или суду. Ова примедба није прихваћена јер би то нарушавало постојеће односе у погледу услова за стицање одређених функција. Основним законом о правосудном испиту („Службени гласник СРС” бр. 49/67) регулисано је питање тра-

јања практичног стажа за полагање правосудног испита. Лица која су положила правосудни испит могу бити бирања за судије (општинског, окружног или окружног привредног суда) именована за јавног тужиоца односно јавног правобраниоца и њихове заменике и помоћнике. Према томе нема основа да се за стицање права на адвокатуру траже строжији услови од услова који се траже за функцију судије, тужиоца и правобраниоца.

Напомињемо да прихватањем строжијих услова за стицање права на адвокатуру пре измене Закона о правосудном испиту, имало би за последицу ограничавање могућности за стицање адвокатуре, обзиром на недовољан прилив кадрова из редова адвокатских приправника.

У односу на послове које може да врши служба правне помоћи постоје два залагања:

— општине су у својим мишљењима инсистирале да се службама правне помоћи законом обезбеди правно заступања странака (сви послови из чл. 2). У том смислу било је залагања и неких посланика Већа општина Скупштине САП Војводине приликом разматрања Предлога за доношење овог закона;

— Адвокатска комора Војводине инсистира да се службама правне помоћи не дозволи право заступања. При томе истичу да и општи закон о адвокатури и другој правној помоћи ограничава послове службе правне помоћи.

Међутим, полазећи од начела да је адвокатура основни вид пружања правне помоћи а да службе правне помоћи треба да представљају допунско обезбеђење пружању правне помоћи, Нацрт закона одређује да службе правне помоћи могу вршити послове дате у чл. 2 Нацрта, осим, заступања и одбране странака пред судовима и заступање странака у њиховим правним пословима и односима са другим странкама (чл. 58 став 1. Нацрта).

Изузетно се даје право да општинске службе правне помоћи заступају грађане у управним стварима као и стварима социјалне и борацке заштите. При томе се пошло од чињенице да странке које траже заштиту у овим правним стварима по правилу нису у могућности да плате трошкове заступања. У прилог овоме говори и чињеница да је у данашњим условима остваривања социјалних права грађана неопходно потребно обезбедити ширу правну помоћ и путем службе правне помоћи, поготово када је у питању заштита управних, социјалних и борацких права грађана.

На крају, Нацрт закона у прелазним и завршним одредбама одређује рок у којем ће Адвокатска комора усагласити своје самоуправне акте са законом, као и начин на који ће бити решени предмети у дисциплинском поступку који нису завршени до дана ступања на снагу овог закона.

Покрајинско извршно веће

ПРАВНА ПРИРОДА ПРИГОВОРА ПОДЕЉЕНЕ КРИВИЦЕ

I.

У односу на правну природу, значај и примену правног правила подељене кривице (подељена одговорност, *compenzatio culpa*) у теорији грађанског деликтног права и у судској пракси постоје различита мишљења и различити ставови. Ово колебање се нарочито испољава у случају штете која потиче из кривичног дела, као и у питању да ли правно правило подељене кривице суд може применити без приговора туженика, тј. по службеној дужности. Неспорно је, међутим, да се ово правно правило примењује само на ону штету у чијем је настанку, поред штетника, суделовао и оштећени, а та штета погађа личност или имовину оштећенога.

Као пример да је — и како је — правно правило подељене кривице примењено по службеној дужности на штету која потиче из кривичног дела — наводимо следећи случај:

Два болничара, запослени у истој болници, грубо су поступили према једном живчаном болеснику. Иако им није дао оправдан повод за то (одбијао је да у њиховом присуству употреби лекове), они су га физички напали, оборили га на кревет, стезали за гуцу и при томе му причинили модрице по врату, да би му најзад навукли лудачку кошуљу и тако га, спутаног и онемогућеног у кретању, стрпали у самицу где је остао целу ноћ. За овакво поступање оба болничара су кривично одговорали. Суд их је нашао кривим и казнио их по закону за кривично дело злоставе злоупотребом службеног положаја из чл. 152. Кривичног законика. Из образложења правоснажне кривичне пресуде види се да је суд разматрао и ценио одбрану оба оптужена болничара у којој су изнели да их је оштећени, својим непослухом и нападачким ставом, изазвао тако да су морали поступити према њему онако како су поступили, — па је нашао да је та њихова одбрана неоснована, јер у држању и понашању оштећенога у критичној прилици није било ничега што би и најмање могло да оправда њихово описано деловање према њему. Дакле, у држању и понашању оштећенога кривични суд није утврдио елементе који би се у евентуалној одштетној парници могли истицати у корист штетника у смислу правног правила подељене кривице.

На основу правомоћне кривичне пресуде тај болесник је, као оштећени, покренуо одштетну парницу против болнице у којој су радили осуђени болничари, тражећи накнаду штете за болове и страх које је претрпео услед кривичног дела. И поред тога што је предложила да се тужбени захтев одбије, тужена болница, међу разлозима и наводима своје одбране, у току целог поступка није истицала ни истакла приговор подељене кривице. У овој ствари суд је донео пресуду којом је делимично усвојио тужбени захтев, наводећи у образложењу да је на овај случај применио правно правило подељене кривице. „Кривична

одговорност болничара тужене болнице”, каже се у том образложењу, „утврђена је правоснажном судском одлуком, што везује и овај суд. Међутим, то не искључује да је за настанак штете и за сам догађај крив и сам тужилац, против кога кривични поступак није вођен, нити се његова кривица испитивала у кривичном поступку. По нахођењу овог суда, и сам је крив у једнакој мери као и болничари за настанак штете тужилац. Да није он одбио наређење болничара, не би дошло ни до каквог конфликта. Када је болничар покушао да му одузме пилуле које није хтео да попије у његовом присуству, тужилац је устао са столице и на неки начин испољио агресивност и болничар је силом хтео да му из шаке узме пилуле, те је дошло до хрвања, али никаквих удараца. По нахођењу овога суда, тужилац је за 50% крив за насталу штету, а штета се састоји у претрпљеном страху у врло кратком времену од пар минута а интензитета, како је речено, до броја 3 у скали од 1-10. „Суд је, сходно томе, висину штете одмерио на износ од 3.000 динара, па како је тужиоца нашао кривим за 50%, обавезао је тужену болницу да му ту штету накнади износом од 1.500 динара.

Док се тужена болница није жалила, тужилац је у својој жалби против ове пресуде изнео да је првостепени суд погрешно када је на овај случај применио правно правило подељене кривице, јер у току целог расправног поступка тужена није истичала ни истакла тај приговор. Тако је пресуда повредила начело *non iudex ultra petita partium* из чл. 2. Закона о парничном поступку. Даље је у вези са својом наводном кривицом написао: „У кривичној пресуди, истина, не говори се о мојој кривици, јер сам ја у кривичном поступку био оштећени, а не оптужени. Али, из образложења те пресуде види се какво је било моје држање или понашање у односу на критични догађај и да окривљени, односно осуђени болничари нису имали оправдан разлог да према мени тако бездушно поступају. Неоснована је и безобзирна тврдња ожалбене пресуде да сам ја за 50% допринео критичном догађају и да је зато моја кривица једнака кривици обојице осуђених болничара. За такву тврдњу ожалбена пресуда нема упоришта у односној кривичној пресуди, односно у чињеничном стању те пресуде које је утврђено по начелу материјалне истине, а то је утврђивање, нема сумње, меродавније него утврђивање по нахођењу суда из ожалбене пресуде. Када је већ разматрао неку моју кривицу у том догађају, требало је да суд бар прочита образложење у том догађају, јер се у њему говори о моме држању и владању у тој прилици и закључује супротно ономе што тврди ожалбена пресуда.”

Решавајући по жалби тужиоца, жалбени суд је стао на становиште да је она неоснована, па ју је одбио и у свему потврдио првостепену пресуду. О наводу жалбе који се односи на правно правило подељене кривице жалбени суд, између осталог, каже: „Није у праву тужилац када тврди у својој жалби да је првостепени суд погрешно када је применио уставову подељене кривице без да је тужена ставила приговор подељене одговор-

ности. Наиме, према начелима грађанскога права о накнади штете суд може да утврди да постоји подељена одговорност и без приговора туженика, те према томе не може бити говора да је првостепени суд одлучио *ultra petita*. На навод жалбе да чињенично стање ожалбене пресуде стоји у флагрантној супротности са односним чињеницама из кривичне пресуде — жалбени суд се уопште није освртао, као да тај навод и не постоји.

Незадовољан одлуком жалбеног суда, тужилац се обратио надлежном јавном тужилаштву молбом да против другостепене пресуде уложи захтев за заштиту законитости. „Погрешно је становиште жалбеног суда”, рекао је у тој иницијативи, „када тврди да је суд овлашћен да правно правило подељене кривице примењује и у случају када тужени не истиче приговор подељене одговорности за штету. Приговор подељене кривице, или приговор суделовања оштећенога у настанку штете на својој личности или имовини, материјалноправне је природе, па се суд на њега и не осврће, односно не примењује га ако се тужена странка на њега не позива. Да би досудио накнаду штете оштећеноме, овај мора поднети тужбу у којој поставља одређен тужбени захтев против штетника. Без те тужбе суд по службеној дужности не би судио у спорном односу између оштећенога и штетника. По истој логици, штетник мора истаћи приговор подељене кривице против оштећенога да би суд могао да по њему решава. Овај приговор није установа процесног права, па зато суд правно правило подељене кривице не примењује по службеној дужности.” Налазећи да оспореним судским одлукама није повређен закон на штету тужиоца, надлежни јавни тужилац је одбио молбу ради улагања захтева за заштиту законитости, а у допису заступнику тужиоца рекао је о битном питању молбе да је „примена материјалног права суверено право суда, те није од утицаја што тужена болница није изнела приговор подељене одговорности”.

II.

У недостатку кодификације, установа подељене кривице има своје седиште међу одредбама грађанских законика бив. Југославије. Тако је она, на пример, садржана у чл. 1304. Опћег грађанског законика (ОГЗ) и гласи: „Ако је у каквој штети крив такођер и оштећеник, тад носи и он штету размјерно с оштећеном; а ако се размјерје одредити не може, носе штету на једнаке дијелове.” У чл. 805. Српског грађанског законика (СГЗ) она је изражена овим речима: „Ако би што кривице и онога било који је оштећен, онда ће сразмерно накнада и на њега пасти”. Наведене одредбе се налазе у материји грађанског, материјалног права, те су, према томе, материјалноправне природе.

Мада се у цитираним одредбама говори о кривици оштећенога, ипак та кривица не служи за одређивање његове одговорности за штету, већ као мерило за одговорност штетника у погледу опсега накнаде штете. Коментаришући чл. 1304. ОГЗ,

др Михајло Вуковић, професор Правног факултета у Загребу, каже да се у овом пропису „налазе правила кад у штети судјелује и оштећени“, те да је „његово судјеловање само мјерило за одговорност штетника“. Међутим, он то суделовање не поистовећује с кривицом оштећенога, већ о њему, напротив, депидирано тврди: „Оваје се не може говорити о кривњи оштећенога, јер нитко не може починити штету на властитој ствари.“¹

Осврћући се на питање подељене кривице, др Борис Визнер² тврди да она доводи до сразмерне накнаде штете „у случају кад су обе странке криве, а код ниједне не постоји долус“. У погледу кривице поменути аутор се служи терминологијом чл. 1304. ОГЗ и нове судске праксе. Правно правило подељене кривице се, по њему, примењује само онда ако ни код оштећенога ни код штетника нема долуса за настанак штете. На пример, ако је штетник починио штету из зле намере или кривичним делом, а оштећени је из непажње суделовао у настанку штете, онда се не примењује правно правило подељене кривице, тако да у том случају штетник одговара за сву штету и мора је у целини накнадити. Као што се види, др Визнер сматра да до примене правила подељене кривице долази само у случају када ни код штетника ни код оштећенога нема долуса. У питању шта ће бити с применом тога правила у случају када и код оштећенога и код штетника постоји долус — поменути аутор не улази.

По нашем мишљењу, правно правило подељене кривице примењује се и у случају када код обеју странака постоји долус у настанку штете. Као пример за то указујемо на штету која потиче из прекорачења нужне одбране. Међутим, ако је починио штету у стању нужне одбране, штетник не одговара за ту штету ни њену накнаду, јер је одбијао противправни, долозни напад оштећенога, а дело извршено у границама нужне одбране не сматра се кривичним делом. Са гледишта настале штете, код нужне одбране оштећени је деловао из долуса. Код прекорачења нужне одбране, долус постоји и код оштећенога и код штетника. Оштећени је својим противправним нападом изазвао штетника да у одбијању тога напада прекорачи границе нужне одбране. У случају прекорачења нужне одбране штетник се оглашава кривим, те га зато терети долус као и оштећенога. Штетник одговара за накнаду штете која потиче из прекорачења нужне одбране, а та се накнада одређује сразмерно разлици између његова долуса и долуса оштећенога. Пошто је штетник у овом случају оглашен кривим, његов се долус сматра већим него долус оштећенога.

Из наше судске праксе др Визнер је навео две одлуке из којих се види како се правно правило подељене кривице примењује на штету која потиче из кривичног дела. Једна (Савезни врховни суд — Рев. бр. 441/58) на то питање одговара уопштено:

¹ Др Михајло Вуковић: Опћи грађански законик с новелама и осталим накнадним прописима, Загреб 1955, стр. 419.

² Др Борис Визнер: Грађанско право, Загреб 1962, стр. 553—555.

„Правоснажна пресуда у кривичној ствари не спречава и не ослобођава парнични суд од дужности да утврђује у којој је мери оштећени својим противправним нападом допринео штети, па да на основу тога суди о накнади и о томе да ли и он треба да сноси део штете“. Друга (Врховни суд НРХ — Гж. бр. 25/57) томе питању детаљније прилази, па закључује: „Правно правило по коме оштећени, кад има кривице и до њега, сразмерно сноси штету — не примењује се у случају кад је штета причињена кривичним дјелом тјелесне повреде које је учињено са умишљајем. — Усвојена правна правила о подијељеној кривњи, односно о суодговорности оштећеног за насталу штету (правило из чл. 1304 ОГЗ), могу се примјенити само ако се ради о штети нанесеној услјед непажње, а не и онда када се ради о штети проузрокованој намјерно односно са умишљајем (долозно). У оваквом случају оштетилац мора увијек сам сносити сву проузроковану штету, па макар оштећени својом непажњом и дао повода томе да му је штета почињена.“ Из ових начелних извода се види да се наши судови служе терминологијом правних прописа бив. нашег предратног законодавства. Прва наведена одлука важна је зато што се у њој истиче дужност парничног суда да утврђује чињенице значајне за примену правног правила подељене кривице. Па ипак, треба указати на околност да се у тој одлуци ништа не каже о томе да ли ту дужност суд врши *ex officio* или само по приговору штетника. Ово испуштање, по нашем мишљењу, негатитно се одражава на праксу наших судова, јер их наводи да по службеној дужности примењују уставну подељене кривице. Друга цитирана одлука нарочито је значајна по томе што се у њој подвлачи правно правило да штетник одговара за целокупну штету, односно мора да пружи оштећеноме пуну накнаду, ако ју је починио из долуса (зла намера, умишљај). Карактеристично је да се ни једна ни друга одлука не осврће на случај настанка штете стицајем долуса штетника са долусом оштећенога.

Ради бољег осветљења питања приговора подељене кривице сматрамо да је корисно изнети мишљење италијанског правника Булија Венција¹ о суделовању оштећенога у насталој штети. Оштећени — каже овај аутор — не може тражити накнаду штете ако се сложио са недопуштеним чином штетника у проузроковању штете (*volenti et consentienti non fit iniuria*). Тако исто оштећени не може тражити накнаду штете када она потиче искључиво из његова делања (*quod quis ex culpa sua damnum sentit, intelligitur damnum non sentire*). Но, када за насталу штету има кривице и до оштећенога, онда се на такав случај примењује теорија компензације кривица. На случај када оштећени суделује у настанку штете поред штетника та се теорија не примењује у смислу тога да се кривице потиру ако су једнаог степена, већ се она примењује у смислу правила римских јурис-

¹ Gulio Venzi: Manuale diritto civile italiano, Торино 1938, п. 192.

консулта — *intelligitur damnum non sentire* — тако да се одговорност штетника смањује у сразмери суделовања оштећенога у настанку штете. Према овом аутору, дакле, кривица оштећенога узима се као мерило за одговорност штетника у погледу опсега накнаде штете. Булио Венци подвлачи да се теорија подељене кривице не примењује на аквилијанску штету, тј. на ону штету која потиче из долуса. Према томе, може се извести закључак да се, по овоме аутору, правно правило подељене кривице примењује само онда када штета потиче из стицаја непажње оштећенога и непажње штетника, те се та примена своди на утврђивање делотворности недопуштених чинова једнога и другог лица у произвођењу штете. Овај аутор, као што се види, није посебно разматрао питање да ли се теорија компензације кривица примењује и на случај када је оштећени долозно суделовао у настанку штете. Но, с обзиром да је он нагласио да примени ове теорије нема места код аквилијанске штете, дало би се закључити да он сматра да се стицај долуса оштећенога и штетника решава по другим критеријумима. Поменути аутор препоручује опрезност при примени правног правила подељене кривице, имајући у виду да се ради о штети на личности или имовини оштећенога, да треба водити рачуна о узрочној вези између недопуштеног чина и настале штете, те да нарочито треба разлучивати овакву штету од штете која је настала заједничким недопуштеним деловањем више лица на туђој ствари.

Из предњег излагања произлази да у теорији грађанског права, више него у судској пракси, постоји тенденција да се, тако рећи, објективира кривица оштећенога у настанку штете. Оштећени не одговара за кривицу што је суделовао у настанку штете на својој личности или имовини, него се његова кривица узима као мерило по коме се сразмерно смањује одговорност штетника за накнаду те штете. Оштећени *сноси* штету у сразмери своје кривице у доприношењу са штетником у њеном настанку, а штетник *одговара* за штету и њену накнаду у сразмери кривице оштећенога. Но, преовлађује схватање те кривице у субјективном смислу, па је нужно, у случају на који се примењује правно правило подељене кривице, степеновати кривице и оштећенога и штетника и упоређивати их. Из римског права, преко Јустинијановог права, кривица у грађанскоправном смислу ушла је у савремено грађанско право и она се степенује по својој величини.¹ Највећи степен кривице јесте *dolus* (зла намера, умишљај), а за њим долазе *culpa lata* (груба непажња), *culpa levis* (лака непажња) и *culpa levissima* (врло лака непажња). За случај (*casus*) се не одговара. *Culpa lata* се изједначава са *dolusom*. Код *culpa levis* постоје два мерила за пропуштање дужне пажње: *in abstracto* (*diligens pater familias*) и *in concreto* (*diligentia quam suis*), тј. у погледу првог мерила гледа се како би се у датом случају понашао *bonus pater familias*, а у погледу

¹ Др Маријан Хорват: Римско право, Загреб 1962, стр. 216—218.

Другог мерила — како се оштећени или штетник понаша у својим стварима. Степеновање кривице нарочито је од важности за одређивање опсега накнаде штете. Штетник је дужан да у целости накнади штету коју је починио из *dolusa*. Тако он мора накнадити оштећеноме и стварну штету (*damnum emergens*) и измаклу добит (*lucrum cessans*). Међутим, кулпозну штету штетник је дужан да накнади оштећеноме у мањем обиму, обично у висини стварне штете (*damnum emergens*). У случају кад се ради о накнади кулпозне шете штетник има право да користи околности које смањују његову обавезу те накнаде. Ту спада околност на коју се односи правно правило подељене кривице — околност што је оштећени суделовао у настанку штете на својој личности или имовини. За примену тога правила, као што смо већ истакли, потребно је да постоји стицај кривица и оштећенога и штетника у истој штети, односно да је та штета проистекла из таквог стицаја.

Суделујући у настанку штете, оштећени и штетник могу у погледу кривице стојати у једној од ових ситуација: а) кулпа оштећенога према кулпи штетника, б) кулпа оштећенога према долусу штетника, ц) долус оштећенога према кулпи штетника и д) долус оштећенога према долусу штетника. У ситуацији под а) штетник је дужан да накнади штету у сразмери доприношења оштећенога у настанку штете. У ситуацији под б) Штетник је дужан да у потпуности накнади штету оштећеноме. У ситуацији под ц) оштећени нема право на накнаду штете и штетник није дужан да му даде накнаду. У ситуацији под д) штетник је дужан да оштећеном накнади штету само ако је његов долус већи од долуса оштећенога, а та се накнада одређује по сразмери разлике њихових долуса. Оштећени трпи штету, а штетник одговара за њену накнаду. Међутим, та накнада може бити потпуна или смањена, зависно од тога у каквом међусобном односу стоје кривице оштећенога и штетника. У стицају кулпа и у стицају долуса штетник одговара за накнаду штете у сразмери кулпе или долуса оштећенога. Дакле, при стицају кривица истог степена примењује се правно правило подељене кривице. С друге стране, пак, када постоји стицај кулпе и долуса, односно долуса и кулпе, штетник одговара за потпуну накнаду штете ако ју је починио из долуса, док се сасвим ослобађа од накнаде штете ако за њено проузроковање долус пада на оштећенога. То значи: при стицају кривица различитог степена већи степен искључује мањи. Штета се у таквом случају накнађује у потпуности или се сноси у потпуности, већ према томе да ли долус погађа штетника или оштећенога.

Према томе, из напред изложених разматрања може се извести закључак: *У случају примене правног правила подељене кривице, кривице истог степена се у стицају пребијају, а кривице различитог степена се у стицају искључују, док долус увек пада на онога код кога се нађе. Dolus semper praestatur.*

III.

Одредбе о подељеној кривици имају своје седиште у материјалном праву. Та установа се непосредно односи на материјално право као такво, јер туженику, као штетнику, пружа могућност да правно правило подељене кривице истиче против тужиоца, као оштећенога, у циљу смањивања тужиочева права на накнаду штете. Правно правило подељене кривице представља право штетника којим се служи ради ускраћивања или смањивања права оштећенога на накнаду штете. Оно је, дакле, материјалне природе — оно је противправо.¹ Без приговора туженика у парници суд ово противправо никада не може узети у обзир, односно применити по службеној дужности.

Професор Правног факултета у Београду, др Боривоје Познић материјалноправне приговоре, противправа, дели на три врсте. У прву врсту спадају чињенице које су спречиле настанак тужиочева права (принуда, заблуда). Другу врсту представљају чињенице услед којих је тужиочево право престало постојати (раскид уговора, исплата дуга, *datio in solutum*). Трећом врстом се обухватају чињенице на којима се заснива тужничково право да ускрати или смањи чинидбу коју тужилац захтева од њега. Иако др Познић то изричито не каже, да у ову трећу врсту спада приговор подељене кривице, као што у њу спада и приговор пребијања. Приговори ове врсте могу бити перемпторни (ако чињеница трајно ускраћује или смањује чинидбу) или дилаторни (ако је привремено дејство те чинидбе). По своме дејству приговор подељене кривице је перемпторан. Поменути аутор за ову трећу врсту материјалноправних приговора, у коју спада приговор подељене кривице, посебно подвлачи: „Процесноправни значај наведене поделе је у томе што чињеницу која туженом даје право да ускрати тражену чинидбу суд узима у обзир само ако се тужени у своју одбрану на њу позива”. Дакле, и по мишљењу поменутог аутора *суд не може по службеној дужности применити правно правило подељене кривице, већ га може применити само ако се туженик на њега позове у своме приговору*. Међутим, за прву и другу врсту материјалноправних приговора он каже: „Супротно томе, чињеницу која је спречила постанак тужиочевог права, као и ону услед које се то право угасило, суд узима у обзир и кад се тужени на њу не позива. Битно је да је она, одређујућим поднеском или усмено на рочишту, изнета пред суд са осталом грађом, а није од значаја да ли је то учинио тужени или тужилац”. То значи: ни чињеница из прве и друге врсте материјалноправних приговора суд не може узимати у обзир по службеној дужности или властитој иницијативи, већ их третира само ако су их странке, тужилац или

¹ Др Глиша Богданфи — др Никола Николић: Опште приватно право које важи у Војводини, Панчево 1925, стр. 82—83.

туженик, без обзира на начин изношења, изнеле пред суд у правном материјалу.¹

На исти начин као др Познић, професор Правног факултета у Загребу др Синиша Трива² дели материјалноправне приговоре, истичући да о околностима које спречавају постанак тужиочева права и о околностима због којих је право тужиоца престало постојати „суд се мора увијек бринути, независно од тога која их је странка изнела у парници”. Међутим, о околностима које овлашћују туженика да, насупрот постојању тужиочева права, у целини или делимично не изврши одређену чинидбу — „суд води рачуна само на приговор туженога”. Пошто у такве околности улази и околност подељене кривице, ми закључујемо да и др Трива сматра да ће је суд разматрати само онда ако ју је туженик истакао у свом приговору.

IV.

Резимирајући резултате предњег теоријског разматрања, као одговор на питања постављана у почетку овог чланка, изводимо на крају ове закључке:

1) Правно правило подељене кривице примењује се само ако је и оштећени, поред штетника, суделовао у настанку штете на властитој личности или имовини.

2) Оштећени сноси штету, а штетник одговара за њену накнаду у случају стицаја њихових кривица ако су оне истога степена, без обзира да ли је посреди кулпа или долус. Опсег накнаде се у таквом случају смањује у сразмери с кривицом оштећенога. У том смислу треба схватити појам објективације кривице оштећенога.

3) Правно правило подељене кривице примењује се тако што се кривице истога степена пребијају, а кривице различитог степена искључују. При овом искључивању долус увек погађа ону странку код које се налази. Ако је само штетник долозан, дужан је да оштећеноме пружи *потпуну* накнаду штете. Оштећени нема право да тражи никакву накнаду штете ако само њега терети долус.

4) Сходно закључку под 3), на штету која потиче из кривичног дела примењује се правно правило подељене кривице само ако је и оштећени био долозан у своме држању и понашању у вези с кривичним делом штетника.

5) Пошто је суделовање оштећенога у настанку штете чињеница коју штетник истиче у циљу смањивања опсега њене накнаде, то правно правило подељене кривице представља приговор материјалнога права.

¹ Др Боривоје Познић: Грађанскопроцесно право, Београд 1962, стр. 210—211.

² Др Синиша Трива: Грађанско процесно право, Загреб 1964, књ. I, стр. 349—350.

6) Како се ради о установи материјалног права, суд правно правило подељене кривице не примењује по службеној дужности.

7) Правно правило подељене кривице суд примењује само ако га штетник истакне у своме приговору.

Примењени на изложени случај из судске праксе, ови закључци показују да је надлежни суд погрешно поступио — и када је правно правило подељене кривице применио на штету која потиче из кривичног дела, иако у њеном настанку оштећење није долозно суделовао, — и када је правно правило подељене кривице применио по службеној дужности, иако се штетник на њега није позивао у своме приговору, односно у својој одбрани.

Др Душан П. РАДОМАН

ЈЕДАН ПОГЛЕД НА ОБЈАВЉИВАЊЕ МАТЕРИЈАЛНИХ ИЗВОРА ПРАВА И МОГУЋНОСТИ УПОЗНАВАЊА ОВИХ

Налазимо се у процесу одумирања појединих државно-правних функција уз све веће подруштвљавање тих функција од читавог низа правних субјеката у инфра-структури југословенске друштвене заједнице у процесу демократизације друштвених односа како на пољу привређивања, тако и на другим пољима као што су: регулативне функције правних субјеката, контролне функције ових субјеката, функције друштвеног управљања те функције непосредног самоуправљања у сфери производње, размене и потрошње.

Овакав процес развоја инфра-структуре југословенског друштва неминовно, у процесу његове изградње, ствара и одређене друштвене односе. Ти друштвени односи се на овај или онај начин, са већим или мањим успехом из дана у дан нормирају од највиших органа управљања правних субјеката. Највиши орган неког правног субјекта је или друштвени орган управљања, ако се посматра друштвено-политичка заједница као правни субјекат, или орган радничког самоуправљања, ако се посматра радна или друга организација у сфери производње, размене и услуга, или пак неки орган „*sui generis*” ако се посматра неки правни субјекат од посебног друштвеног интереса а притом није то ни друштвено-политичка заједница ни радна организација у ужем смислу.

Но независно од тога, ко је тај правни субјекат. Независно од тога како се зове његов највиши орган управљања. Није битно чак ни то да ли се ради о субјекту од посебног друштвеног интереса или не. Јер, за разматрање овог питања је битна чињеница да сви ти правни субјекти прописују друштвене нор-

ме. Они прописују одређена правила понашања. Та правила понашања се на први поглед најчешће односе само на чланове одређеног правног субјекта, ма да не искључује регулисање и оних друштвених односа који нису строго везани за непосредан радни режим конкретног равног субјекта, али чије се правне норме могу реперкутовати и на друга лица. Дакле, битно је то да се овде ради о правним нормама прописаним општим правним актима одређеног правног субјекта којима објективно право признаје снагу правног акта и извора права.

Примера ради могли би смо навести чињеницу да се статут једног правног субјекта, у смислу објективног права, сматра општим правним актом тог субјекта, па самим тим се он има сматрати и извором права и то не само за потребе тог правног субјекта чији је статут већ и за трећа лица.

Истовремено се може указати и на то да и други општи акти, посебно општи акти радних и других организација данас имају снагу правног акта, па следствено томе представљају и изворе права.

Међутим, кључно питање се састоји у томе, ко све има интерес за спознају правних норми изражених у општим правним актима радних и других организација? На први поглед ово питање би се могло сматрати безначајно, јер се веома често полази од претпоставке да општи акт једне радне организације регулише само правила понашања која се примењују само на чланове радне заједнице те радне организације. Да, то је несумњиво тачно, ако се жели посматрати радни ред унутар радне организације. Међутим, ако се жели посматрати и друга страна ове медаље, онда то није тачно или бар не сасвим тачно. Јер, норме утврђене у једном општем правном акту једне радне организације, па чак и кад се односе само на унутрашњи радни режим те радне организације, не обвезује само чланове радне заједнице те радне организације на њихово поштовање, већ напротив њих се морају придржавати у извесном смислу и трећа лица.

С друге, пак, стране, ако се посматрају извесне правне последице које произилазе из норме општег правног акта једне радне организације након престакна радног односа једном члану радне заједнице те радне организације, или ако се посматра питање веома често злоупотређаваног права било са једне или друге стране за време трајања међусобног радног односа, чак и тада норме утврђене у једном правном акту радне организације немају искључиву важност само интерпартес, односно само између стране која је том нормом угрожена и радне организације, већ оне имају значај и за шири круг њихових конзумента. И управо из тог угла ваља посматрати питање објављивања и спознаје друштвених норми изражених у општем правном акту коме објективно право признаје статус извора права.

НАЧИН ОБЈАВЉИВАЊА ОПШТИХ ПРАВНИХ АКТА

Објављивање општих правних аката је веома значајна чињеница и то како за важење одређеног акта тако и за његову примену. У вези стим ми разликујемо углавном два начина објављивања и то:

1. Објављивање општих правних аката доношењем, и
2. Објављивање општих правних аката у писменој форми или путем службених гласила или путем огласа.

Чланом 152 Устава СФРЈ регулисано је питање како се објављују закони и други прописи и општи акти. Прописом овог члана утврђује се да закони и други прописи и општи акти се објављују пре него што ступе на снагу, а да ступају на снагу најраније на 8 дана од дана објављивања, сем изузетака код појединих прописа. Сврха објављивања састоји се управо у томе да се шира јавност упозна са конкретним општим правним прописом, са конкретним садржајем норми садржаних у једном општем правном акту, те да се изврши и припрема за примену тог правног акта.

Почетак важења, па самим тим и почетак примене једног правног акта у коме је извршено нормирање одређених друштвених односа условљено је у сваком случају објављивањем тог акта. Јер, дакако, мора се схватити да се не објављени правни акт не може примењивати, јер самим тим што је не објављен он није ни важећи, односно има се сматрати непостојећим. Ступање на снагу једног правног акта је условљено његовим објављивањем и из разлога не вређања једнакости грађана. Објављивање је везано и за сигурност правног промета уз доследну примену принципа једнакости грађана пред важећим правним нормама. Код нас постоји читав низ схватања о важењу једног правног прописа, али се мора уважити уставно начело изражено у пропису чл. 152, по коме пропис ступа на снагу 8-ог дана након објављивања, сем ако није изричито за поједине прописе другачије одлучено уз искључење сваког ретроактивног важења. Код нас се углавном у прописима, самим прописом који се доноси утврђује и почетак његовог важења — почетак примене, или почетак ступања на снагу и то на следеће начине:

1. овај правни акт ступа на снагу даном објављивања у службеном листу, гласнику или другом гласилу, већ према томе у ком ће се гласилу објавити.
2. пропис ступа на снагу првог наредног дана након његовог објављивања.
3. пропис ступа на снагу 8-ог дана након објављивања,
4. често пута је истакнуто да пропис ступа на снагу једног одређеног дана а да ће се почети примењивати од другог тачно утврђеног дана, итд. и
5. веома често се догађа да се у самом пропису утврди да он ступа на снагу даном доношења.

Но независно од тога када ће правни пропис ступити на снагу, независно од тога када ће почети његова примена, битно је то како се пропис објављује, како се саопштава јавности, како се јавност са њим упознаје?

Извесно је да нема неспоразума када су у питању савезни, републички и покрајински прописи, јер се ови објављују у службеним гласилима односно друштвено-политичке заједнице. Службено гласило односно друштвено-политичке заједнице се сматра доступно свим грађанима иако није и то сасвим извесно. С друге, пак, стране када једна шира друштвено-политичка заједница доноси одређени правни пропис у смислу заступљености начела јавности рада њених органа, присутна су скоро сва расположива средства информације, почев од дневне и периодичне штампе, преко радија и телевизије све до других сада расположивих комуникација обавештавања. То другим речима значи, да се грађани не само одређене друштвено-политичке заједнице која доноси правни пропис обавештавају о његовом доношењу, већ често у изводима и са садржајем тог прописа. С друге стране, пак, и остали грађани других друштвено-политичких заједница имају у извесном смислу могућност да се информишу о доношењу или постојању одређеног правног прописа.

Но и поред свега тога, мора се уважити концепт да чак и када је надлежни орган изгласао један правни пропис, да тај пропис одмах након изгласавања није спреман за објављивање. Јер, несумњиво је то да пред редакторе постоји читав низ чисто техничких питања које морају решити. Осим тога веома често се јављају и чисто синтаксна и језичка питања у коначном тексту. То другим речима значи да је након изгласавања одређеног правног акта потребно тај акта средити језички, правописно, и редакцијски и тек након тога га објавити.

И кад се све ово има у виду, онда се ваља искрено запитати следеће: Ако се налазе и наилази на потешкоће од објављивања правних прописа ширих друштвено-политичких заједница, шта је са објављивањем прописа радних и других организација?

Има ли потешкоћа у објављивању прописа радних и других организација? Где се и како објављују правни прописи радних и других организација? Како се ови прописи саопштавају широј заинтересованој јавности, ако се има у виду начело јавности пословања?

Да ли се правни прописи ових уопште објављују?

Начин на који долази до сазнања друштвено-политичка заједница која је овлашћена да врши увид у пословање и контролу законитости рада радних организација са правним актима радних и других организација? и др.

Јасно је да се овде одмах може дати један одговор који би на први поглед могао бити чак и тачан па у извесном смислу и задовољавајући. Рећи ће се да је радна и друга организација самоуправна организација која по закону уређује своје унутрашње односе самостално и која своје прописе објављује на на-

чин утврђен статутом, а статут доставља општинској скупштини на увид, с једне стране и с друге стране за сва она општа акта за која је законом прописано да се доставе надлежном органу, радна организација то чини, па се на тај начин долази и до сазнања за одговарајући општи акт.

Овакав одговор би за почетак разматрања чак могао бити и прихватљив. Међутим, наше југословенско друштво је веома инвентивно, ми из дана у дан имамо појаву нових облика у физиомирању друштвено-правних субјеката. Ми из дана у дан имамо све развијеније друштвене односе. Из дана у дан се јавља све већа потреба за некакву регулативу у сфери производње, у сфери расподеле, у сфери размене итд. Ми све више доносимо општа правна акта па било да је то само иницирано савезним или којим другим прописом као могућност, било пак да је то делегирано право друштвено-правних субјеката у области друштвених служби и привреде, било да је то императивна норма.

Једном речју све више се развија нормативна делатност на ширем плану, на плану ван државно-правних функција, јер смо констатовали да се ове све више у процесу наше нове социјалистичке демократије подруштвљавају. Дакле, нормативно регулисање је често и ван домашаја државних органа, оно је управо добрим делом делегирано друштвеним правним субјектима, дале вандржавних чиниоца. Том таквом нормирању, ма да често без могућности увида у целини, држава даје објективним правом правну снагу. Да је то тачно потврђује чињеница што све више имамо случајева да правосудни и други органи када одлучују о неком односу поводом извесног прописа донетог од неког правног субјекта, траже на увид општи акт тог субјекта. Ми заиста нисмо сада у могућности да подвргнемо општој контроли сваки акт који доноси друштвено-правна лица, али је извесно то да би бар могли учинити напор на пољу уношења реда у објављивању, па самим тим имали бисмо донекле и увид у те прописе.

Узмимо пример једне радне организације која је до јуче постојала, а која данас правно не постоји. Та радна организација је имала свакако своја општа акта која су донета од надлежног органа. Та акта су примењивана за време постојања радне организације. Међутим, правним престанком да та радна организација постоји, поставља се питање: да ли је могуће да су остали нерешени или недовољно решени извесни односи настали управо применом тих и таквих општих аката? У каквој је могућности лице чији је оправдани правни интерес нарушен да дође до та акта. Ко је тај ко ће ове делегирати за случај спора? Како ће се одређено право остварити или заштитити правни интерес?

Или други пример. У једној постојећој радној организацији настане спор поводом примене одређеног прописа. Радна организација није нигде депоновала свој општи правни акт. Она овај чак није ни укоричила, а да не говоримо о некаквом

нумерисању. Постоји ли реална могућност пре делегирања надлежном органу да се изврши измена конкретне норме? Како да орган који се налази у улози арбитра изврши претходно испитивање законитости?

Трећи пример би се могао навести и као друштвено-политички и као историјски. Ми веома често констатујемо постојање или не постојање неког правног субјекта, али често смо у положају да нисмо у могућности да себи обезбедимо увид у постојеће правно стање кроз општа акта непостојеће радне организације.

Овде не желим да истичем друге моменте, посебно заинтересованост служби правне помоћи, науку, културу и др.

Све нам ово указује на веома деликатно питање, на питање заинтересованости за изванредан концепт уједначења објављивања општих аката правних субјеката који би били доступни широј јавности.

Могућности су за то сада задовољавајуће, тим пре што скоро сваки регион, свака ужа друштвено-политичка заједница има своје информативно гласило. С друге стране постоји читав низ културних институција код којих би се могло депоновати оно што објављујемо, као што су: историјски архиви, библиотеке, општинске скупштене, синдикална већа и сл.

У сваком случају потребна је једна шира акција, акција одговорних фактора друштва у правцу постизања циља.

Благоје РАНЧИЋ

„СВЕТСКИ МИР — ПУТЕМ ПРАВА”

После Атине (1963. г.), Вашингтона (1965. г.), Женева 1967. г.) и Бангкока (1969. г.) — нашој земљи је указна велика част тиме, што је у Београду од 21—25 јула о. г. одржана V. светска конференција правника, под називом „Светски мир путем права.”

Није случајност да је ова најауторитативнија светска организација правника одлучила да управо у нашој земљи одржи своју V. конференцију. Напротив, наша земља, иако мала, она у целом свету ужива огроман углед баш због својих дугогодишњих напора око очувања и око потпуног остварења светског мира.

Најугледнији светски правници из преко стотину земаља целог света, окупили су се у Београду да размотре своју улогу и улогу правне науке, у циљу очувања светског мира и у сврху свестраног међународног споразумевања. Снага присутних учесника, није била само по броју (близу 3000) него се она огледала и по томе што су присутни учесници најчувенија светска имена правне струе из целог света (председници Врховних судова, про-

фесори права, јавни тужиоци, адвокати, министри правде итд.).

Садашњи председник Генералне скупштине уједињених нација ЕДУАРД ХАМБРО, затим садашњи председник Врх. суда САД, ВОРЕН БЕРГЕР, па бив. председник Врх. суда САД, ЕРА ВОРЕН, те носилац Нобелове награде за мир РЕНЕ КАСЕН и још безброј других великих имена, који уживају светску репутацију — сви су они активно учествовали на овој конференцији, коју је у име председника Републике, друга Тита, поздравио председник СИВ-а, М. Рибичић.

Рад саме конференције, одвијао се по комисијама, организованим по унапред одређеним темама. Виднога учешћа у томе раду, узели су такође и најугледнији правници из наше земље. Главне радне теме, биле су: јачање Уједињених нација и међународних судова, затим право човека на ваздух, копно и воду, право човека на испитивање и искоришћавање богатстава океанског дна, затим о међународном транспортном праву и стварању међународног кривичног суда, па о правима и дужностима човека, затим о правној помоћи, даље, о праву и технократији компјутера, затим о стварању светског законодавства, кроз договор, којем би се повиновале све земље, итд., итд. — Иначе, после целокупно прорађеног градива, донесено је око тридесетак резолуција.

Присутне судије из многобројних земаља, издвојиле су се, на одређено време, из делатности светске конференције правника — па су одржале III. СВЕТСКУ СКУПШТИНУ СУДИЈА, на којој су била третирана заједничка питања, која тангирају судство целог света. И судије из Југославије, учествовале су у раду ове скупштине. Допринос јачању светског мира, јесте формула, коју су и судије целог света узеле себи за задатак, пошто је правда свуда једнака, те постоји могућност да судије из разних земаља, са разних континената и из држава са различитим друштвеним системом — седе у истом светском суду, ради остварења правде.

Наша штампа и сви остали видови за информисање јавности, подробно су приказивали ток и рад саме конференције. Најзад, цели радни ток ове међународне правничке манифестације, биће предметом једне посебно штампане едиције.

У организационом погледу, конференција је била беспрекорна и на највишем нивоу.

Најеминентније иностране учеснике ове конференције, примио је председник Републике Југославије, друг ТИТО, а такође и председник СИВ-а М. РИБИЧИЋ.

На овој конференцији, нашу Адвокатску комору, представљали су одређени делегати и то: Др ЈОЖЕФ ВАРАДИ, председник У. О. и БОГОЉУБ СТОЈКОВИЋ, секретар Савета.

Богољуб СТОЈКОВИЋ

ИЗ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Ако радња којом је радник учинио повреду радне дужности повлачи и кривичну одговорност, покретање и вођење поступка застарела за 6 месеци рачунајући од дана када је за ту повреду и учиниоца сазнао онај орган радне заједнице који је према општем акту надлежан за покретање поступка због повреде радне дужности. (ВСВ бр. Рев. 3/971).

I. ст. суд је пресудом поништио као незакониту одлуку туженог предузећа којом је тужилац искључен из радне организације због теже повреде радне дужности. II. ст. суд је уважио жалбу туженог предузећа, I. ст. пресуду укинуо и упутио I. ст. суд да настави поступак, пошто решење постане правоснажно.

Тужилац је против II. ст. решења уложио ревизију, која је као неоснована одбијена, а из разлога:

I. ст. суд је утврдио да је тужилац 13. августа 1969. г. починио тежу повреду радне дужности због које је искључен из радне организације. 19. септ. 1969. је отворен и кривични поступак против њега.

Према одредби чл. 89. став 5. Основног закона о радним односима, ако радња којом је учињена повреда радне дужности повлачи и кривичну одговорност покретање и вођење поступка због повреде радне дужности застарела за 6 месеци од дана сазнања за ту повреду и учиниоца, али се поступак не може водити после наступања застарелости кривичног гоњења.

I. ст. суд је заузео становиште да је радна организација сазнала за ту тежу повреду радне дужности дана 19. септ. 1969. када је отворен кривичне поступак, те да је прошло 6 месеци дана 3. априла 1970. када је искључен из радне организације, тј. да је наступела застарелост гоњења.

II. ст. орган је заузео становиште да је за почетак застарелости меродавно сазнање оног органа управљања радне заједнице који је овлашћен за изрицање мера због теже повреде радне организације.

Према становишту ревизионог суда, у таквим случајевима, покретање и вођење поступка застарела за 6 месеци рачунајући од дана када је за ту повреду и учини-

оца сазнао онај орган радне заједнице који је према општем акту надлежан за покретање поступка због повреде радне организације.

Пошто је у I. ст. поступку пропуштено да се утврди када је надлежан орган радне заједнице сазнао за то дело, вањало је ревизију одбити.

Законом о стамбеним односима у потпуности су регулисана сва права у односу на коришћење стана, па се на те односе не могу примењивати правна правила имовинског права. (ВСВ бр. Рев. 76/971).

Пресудом Општ. суда усвојен је тужбени захтев те је наложено туженом да се са свим стварима и лицима исели из куће тужитељице, и да јој преда посеа.

Окружни суд је, решавајући о жалби туженог против пресуде, исту укинуо и предмет вратио Општ. суду, да након правоснажности тог решења, спроведе нов поступак. Окружни суд је стао на становиште да уколико код странака није постојала воља за заснивање уговора о подстанарском односу или уговора у стицању станарског права странке могу уговор о коришћењу одређених стамбених просторија закључити и по начелима грађанског права према коме ће једна странка користити просторије док не наступи одређен услов.

Ревизиони суд сматра неприхватљивим став Окружног суда, те решавајући о ревизији заузео је становиште које је изнето у уводном делу овог написа.

Приликом утужења тужилац није дужан да туженом врати ненаплаћени акцептни налог.

Давање акцептног налога није сметња за подношење тужбе (Прес. Врх. прив. суда Сл. бр. 2726/70-3).

Првостепени суд је одбио тужбени захтев за наплату новчаног износа јер је нашао да је тужени за тај износ пре покретања спора дао тужиоцу акцептни налог.

Међутим, поводом жалбе тужиоца другостепени суд је ову пресуду

преиначио и тужбени захтев уважио.

Из образложења:

„Погрешно је становиште првостепеног суда да тужилац не може тужбом тражити плаћање предметног дуга уколико предходно не врати акцептни налог туженом, јер издавање акцептног налога само по себи не представља плаћање дуга. Помоћу акцептног налога поверилац истина обезбеђује себи првенство код наплате из туженикових новчаних средстава на жиро рачуну код СДК, али исти ипак не представља извршни наслов, на основу кога би се могло вршити извршење путем пениције или на други начин, у случају да се из новчаних средстава не може наплатити. Из тих разлога издавање акцептног налога не може бити сметња да се ненаплаћено потраживање судским путем оствари, јер је неспорно да се предметни акцептни налог није могао реализовати због недостатка покрића на рачуну туженог.

Ако би тужилац своје потраживање наплатио (у погледу дужне главнице) на основу акцептног налога, а тужилац би за исто тражио извршење, тужени би имао могућности да за исплаћени износ истакне у извршном поступку опозициони приговор.”

Резултат суперанализе друге овлашћене научно-истраживачке установе а не оне уговором изричито предвиђене може служити за обрачуун вредности испоручене робе.

(Пресуда Вишег привредног суда у Новом Саду Р. број 231/70).

(Пресуда Врх. привр. суда Сл. бр. 2729/70-3).

Странке су уговором изричито утврдиле одредбу према којој се ради вршења суперанализе садржине испорученог сунцокретовог семена и утврђивања процента улазорици имају упутити одређеној научно-истраживачкој установи. Тужилац, међутим, као испоручилац робе није поступио сходно уговору него је узорке предао на суперанализу другој научно-истраживачкој установи и на основу резултата суперанализе од туженог захтевао плаћање одређеног износа на име купопродајне цене.

Првостепени суд је оваквом тужбеном захтеву удовољио.

Из образложења:

„Тужилац је на овај начин учинио повреду изричите уговорене одредбе, па је према туженом и одговоран за све правне последице које би у вези ове повреде за туженог могле настати. Међутим, с друге стране суд сматра да је тужени у смислу уговора био обавезан да тужиоцу плати стварну вредност испорученог сунцокретовог семена, јер се ради о обостраном правном послу у коме давање једне уговорене странке треба да одговара давању друге уговорне странке. Према томе, суд сматра да је тужени у смислу уговора дужан да тужиоцу исплати купопродајну цену у оној висини која стварно одговара квалитету испорученог сунцокретовог семена. Сама пак чињеница да је утврђивање стварног садржаја и квалитета испорученог сунцокретовог семена извршено од стране друге установе, а не оне коју су странке уговором за тај случај изричито предвиделе не може бити од одлучног правног значаја у погледу обавезе туженог да тужиоцу плати одговарајућу вредност робе коју је од тужиоца стварно преузео.”

Ову је пресуду поводом жалбе туженог потврдио другостепени суд.

Не може се узети да је извођач био у доцњи мада је радове завршио после уговореног рока ако му инвеститор није дао уговорено обезбеђење плаћања из вршених радова.

(Пресуда Врх. привр. суда Сл. бр. 2012/70).

Тужилац је као извођач радова утужио износ од дин. 54.962,45 на име вредности неизмиреног дела изведених грађевинских радова.

Тужени је овом захтеву истакао приговор компензације свога протупотраживања са наслова уговорне казне због неблаговременог испуњења уговора од стране тужиоца, јер су радови окончани после уговореног рока.

Првостепени суд је уважио приговор компензације и тужбени захтев одбио, а поводом жалбе тужиоца другостепени суд је ову пресуду преиначио и приговор ком-

пензације одбио а тужбеном захтеву удовољио.

Из образложења:

„Није спорно да тужени никада није тужиоцу доставио акредитив на чије се достављање обавезао у члану 4. ст. 1. уговора, па код таквог стања ствари не само што тужилац није ни био дужан да отпочне са радовима већ му рок изградње није ни отпочео да тече. Како је тужилац и поред недостављања акредитива радове завршио и предао, то се мора узети да тужилац уговор није испунио у доцњи, па сходно томе није ни дужан да туженом плати уговорну казну коју су странке уговориле само за случај тужиоачеве доцње око испуњења уговора. Код таквог стања ствари, без обзира на време када је тужилац завршио радове у питању, потраживање туженог из основа уговорне казне није основано, јер рок за извођење радова сходно чл. 4. ст. 2. уговора странака није ни отпочео да тече, па је требало утврдити неоснованост потраживања туженог из основа уговорне казне до утуженог износа.”

Нема злоупотребе туђе фирме ако изизвојена јединица за обележавање производа после осамостаљења користи раније етикете а по одлуци Радничког савета о разграничењу имовине.

(Пресуда Вишег привредног суда у Новом Саду Р. број 1063/69-28).

(Пресуда Врх. привр. суда Сл. бр. 1018/70-3).

Тужени је после издвајања из састава тужилачке привредне организације за обележавање својих производа користио етикете које је користио док је био у саставу матичног предузећа.

Тужилац је у покренутом спору тражио заштиту своје фирме и накнаду штете.

Првостепени суд је овај захтев одбио јер је нашао да је тужени на основу одлуке Радничког савета матичног предузећа задужен са вредношћу одређене количине старих етикета, па да је на овај начин тужилац прећутно одобрио туженом коришћење старих етикета до коначног искоришћавања.

Ову је пресуду потврдио другостепени суд поводом жалбе тужиоца.

Из образложења:

„За остваривање постављених захтева у овој парници недостаје један од битних елемената, а то је да је тужени у своме пословању злоупотребио фирму тужиоца, а наиме, да је после свог осамостаљења неовлашћено користио старе етикете и пословне формуларе у кореспонденцији са својим пословним партнерима. После свог издвајања из састава тужиоца тужени је наставио исту ону делатност коју је обављао до свог издвајања. Стога, када је Раднички савет без икакве друге одлуке о том, и без икаквог другог споразума о старим етикетама, одлучио да се старе етикете у пуној вредности, што значи у оној вредности која се састоји у њиховом коришћењу у циљу оне функције ради које су оне произведене, пренесу на туженог, у томе је истовремено, као што је то нашао и првостепени суд, садржано и овлашћење, односно прећутно одобрење да се старе етикете могу употребљавати у пословању туженог до њиховог коначног искоришћавања. Према томе, тужени није злоупотребио фирму тужиоца за обележавање својих производа, пошто је старе етикете којима је и до свог издвајања обележавао ону робу коју је производио док је био у саставу тужиоца, користио у складу са одлуком о разграничењу средстава.”

Није допуштена резервација средстава у завршном рачуну на име будућих отписа ненаплативих потраживања.

(Пресуда Врх. прив. суда Урж. бр. 88/70-3).

Првостепеном пресудом у покренутом управно-рачунском спору одбијена је тужба радне организације против решења Службе друштвеног књиговодства којим је истој наложено да у завршном рачуну изврши исправку и поновну расподелу износа од 1,485.767,92 резервног на терет укупног прихода за будуће отписе ненаплативих потраживања.

Поводом жалбе тужиоца ову је пресуду потврдио другостепени суд.

Из образложења:

„Међу странкама је спорно да ли је тужилац могао извршити резер-

вацију средстава на име будућих отписа ненаплативих потраживања коју је извршио тужилац у завршном рачуну за 1968. годину у износу од 1,485.767,92 дин. те да ли је тужилац за тај износ могао смањити своје приходе. По члану 80. став 1. Закона о банкама и кредитним пословима („Службени лист СФРЈ” бр. 12/65) прописано је да ненаплатива потраживања по датим кредитима банка отписује на терет својих прихода. У члану 70. став 1. Правилника о посебном контролном плану за банке („Службени лист СФРЈ” бр. 19/66) прописано је да се на konto 803 — „Отпис

ненаплативих потраживања по кредитима” књиже ненаплатива потраживања уз признавање одговарајућег conta на коме се до момента отписа воде несумњива и спорна потраживања по кредитима. То значи да тужилац није могао на терет својих прихода отписати она потраживања за која није утврђено да су ненаплатива. Стога Врховни привредни суд прихвата становиште туженог да није предвиђена могућност резервације средстава већ да је цитираним законима одређено да се испитано ненаплативо потраживање отписује.”

ИЗВЕШТАВАЈУ СЕ СВИ АДВОКАТИ ДА ЋЕ СЕ ПРОСЛАВА ПЕДЕСЕТ ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У ВОЈВОДИНИ ОДРЖАТИ, У ПРЕДВИЂЕНЕ ДАНЕ, ПОЧЕТКОМ ОКТОБРА 1971. ГОДИНЕ У НОВОМ САДУ.

УМОЉАВАМО СВЕ АДВОКАТЕ, АДВОКАТСКЕ ПРИПРАВНИКЕ, И ОСТАЛЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНЕ, ДА СЕ ПРИЈАВЕ АДВОКАТСКОЈ КОМОРИ У САПВ, 21000 — НОВИ САД, ЗМАЈ ЈОВИНА 20/1, ДА УПЛАТЕ КОТИЗАЦИЈУ ЗА СЕБЕ И ЧЛАНОВЕ СВОЈЕ ПОРОДИЦЕ, УКОЛИКО ЋЕ ИХ ПРАТИТИ.

СВИ ДОПИСИ СЕ УПУЂУЈУ НА: АДВОКАТСКА КОМОРА У САПВ 21000 — НОВИ САД, ЗМАЈ ЈОВИНА 20/1. ТЕЛЕФОН БРОЈ 021-422-01.

ИЗВЕШТАВАЈУ СЕ ЧЛАНОВИ ФОНДА ПОСМРТНИНЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ ДА ЈЕ ДОПРИНОС ЗА СМРТНИ СЛУЧАЈ СВАКОГ ЧЛАНА 20 Н. ДИНАРА ПО СЛУЧАЈУ СМРТИ.

КЊИГА-СПОМЕНИЦА О ОСНИВАЊУ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У ВОЈВОДИНИ СЕ ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ. ВЕРУЈЕМО ДА ЋЕ КЊИГА БИТИ ЗА ПРОСЛАВУ. КЊИГА ЋЕ ДОНЕТИ НЕКОЛИКО ЧЛАНАКА, ИНТЕРЕСАНТНИХ, ЗА ИСТОРИЈАТ И РАД АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ. ОСИМ ТОГА ДОНЕЋЕ И ИМЕНИК СВИХ УПИСАНИХ АДВОКАТА ОД МАЈА 1921. ДО ДАНАС, ПРЕКО 1700 ИМЕНА, ДОНЕЋЕ И КРАТКЕ СПИСЕ О РАДУ ПОЈЕДИНИХ УГЛЕДНИЈИХ АДВОКАТА, У ЧЛАНСТВУ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У САПВ.

ОВА КЊИГА ОБЕЋАВА ДА ЋЕ БИТИ ЈЕДНО ВРЕДНО ИЗДАЊЕ О ПРОСЛАВИ ПЕДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У ВОЈВОДИНИ.

„ГЛАСНИК” излази сваког месеца / Издавач и власник: Адвокатска комора у САПВ, Нови Сад, Змај Јовина 20 / Уређује одбор: Милорад Ботић, гл. и одг. уредник. Коста Хаџи, уредник, Славко Мишић, Оливер Новаквић и Золтан Корхеџ чланови одбора / Одговорни уредник: Милорад Ботић, адвокат, Нови Сад, Нар. Хероја 6 / Текући рачун: 657-8,419 / Годишња претплата 40 н. д. / Цена једног броја 5. н. д. / Штампана „Будућност”, Нови Сад, Шумадијска 12

